

конкурентоспроможності підприємства АПК / О. С. Кваша // Бізнес-навігатор. - Херсон, 2010. - № 2. - С. 31-35.

10. Плоткін Я. Д. Економіка праці / Я. Д. Плоткін, І. Н. Пащенко, І. М. Комарницький. - Львів : Вид-во НУ "ЛП", Ужгород ПАТЕНТ, 2001. - 339 с.

11. Качмарик Я. Д. Соціально-економічна ефективність матеріального стимулювання працівників / Я. Д. Качмарик, Н. В. Петришин // Науковий вісник НЛТУ України. - 2007. - Вип. 17.1. - С. 214-217.

I. Hanza

REMUNERATION SYSTEMS APPLICATION WITHIN FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

It's explored in the article the modern remuneration systems and their application with respect to different conditions under which their application is appropriate and has a motivational impact on the food industry employee.

Key words: remuneration system, the form of wages, the rate of output, labor standards, tariff rate.

© I. Hanza

Надійшла до редакції 28.09.2011

УДК 37.018:316.422

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА

ОЛЬГА КОМАРОВА,

доктор економічних наук, доцент, професор

Кіровоградського національного технічного університету

У статті визначено цілі, принципи та завдання вдосконалення організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства. Обґрунтовано доцільність збереження провідної ролі держави у фінансуванні освітньої галузі на основі довгострокового характеру таких інвестицій. Запропоновано перехід до моделі двосекторного бюджету освітньої галузі. Рекомендовано впровадження персоналізованого, багатоканального та диференційованого фінансування галузі освіти.

Ключові слова: освіта, організаційно-економічний механізм, фінансування, автономія навчальних закладів, нормативне фінансування, моніторинг.

Постановка проблеми. У сучасних умовах відбувається трансформація системи освіти, зумовлена чинниками загальноосвітнього характеру (підвищені вимоги виробництва до кваліфікаційного рівня кадрів, зростання темпів старіння знань, становлення інформаційного суспільства) та перетвореннями в українському суспільстві. При цьому головним завданням держави стає збереження та примноження освітнього потенціалу суспільства через формування гнучкого організаційно-економічного механізму, який передбачає комплекс заходів та інструментів, що, з одного боку, розширюють можливості задоволення освітніх потреб населення, а з іншого боку, стимулюють навчальні заклади до пошуку додаткових джерел фінансування та раціонального використання фінансових ресурсів.

Останніми роками відбувається реформування організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства (далі - організаційно-економічний механізм). Проте воно має спонтанний, непослідовний характер і є наслідком нецілеспрямованої державної політики, а обмеженості

бюджетних ресурсів. У зв'язку із цим постала необхідність розробки якісно нових підходів до вдосконалення організаційно-економічного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню актуальних проблем формування ефективного організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства присвячені праці таких науковців, як Є. М. Бойко [2], Б. Л. Вульфсон [3], О. А. Грішнова [4], Б. М. Данилишин [5], І. С. Каленюк [7], М. І. Карлін [8], В. І. Куценко [5], С. В. Львовичкін [9] та ін. Проте у вітчизняній науковій літературі відсутній єдиний, комплексний підхід до вдосконалення чинного організаційно-економічного механізму на підставі впровадження персоналізованого, диференційованого та багатоканального фінансування освітньої галузі.

Метою статті є визначення основних напрямків удосконалення організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства на підставі обґрунтування провідної ролі держави як головного інвестора освітньої галузі та доцільності запровадження нормативного, диверсифіко-

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.

ваного та диференційованого підходу до фінансування навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах значно підвищується роль освіти в забезпеченні як добробуту окремої людини, так і соціально-економічного розвитку держави. Дослідження фахівців показують, що підвищення рівня освіченості суспільства на один академічний рік забезпечує економічне зростання країн Європейського Союзу на 5 % у короткостроковій та 2,5 % у довгостроковій перспективі [1, с. 22]. Тому рівень доступності освіти, можливість одержання кожним громадянином якісних освітніх послуг є основним чинником, що визначає рівень розвитку суспільства.

За оцінками Всесвітнього банку, для забезпечення економічного зростання та соціальної єдності країни рівень інвестицій в освіту не повинен бути меншим від 4-6 % ВВП. У розвинених країнах він має стати тенденцією до зростання. Так, у країнах ОЕСР за 1995-2004 рр. витрати на освіту зросли в середньому на 42 %. Сьогодні витрати на освіту досягли 8,4 % до ВВП в Ізраїлі, 8,0 % - у Швеції [10, с. 83-84].

Відповідно до ст. 61 Закону України „Про освіту” фінансування освіти є багатоканальним і здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, коштів галузей народного господарства, державних підприємств та організацій, а також додаткових джерел фінансування [6, с. 24]. Однак сучасний механізм фінансування освіти, незважаючи на закладені в ньому засади для диверсифікації джерел фінансування, є неефективним. На це вказує той факт, що передбачена зазначеним Законом державна гарантія пріоритетності освіти, яка зумовлює надання на ці цілі 10 % національного доходу (за оцінками фахівців це приблизно відповідає 8 % ВВП [10]), стабільно не виконується.

За даними Державного комітету статистики України державні видатки на освіту мали вкрай негативну динаміку протягом тривалого періоду часу: за 1995-2000 рр. вони скоротились із 5,4 % до ВВП до 4,2 %. Тільки з 2001 р. державні асигнування на освіту почали зростати та склали в 2010 р. 6,6 % до ВВП [11, с. 1]. Проте, зіставляючи фактичні обсяги фінансування освіти з законодавчо встановленими нормативами, доходимо висновку, що потреби освітньої галузі у фінансових ресурсах задовольнялась у 2000 р. на 52,5 %, у 2010 р. - на 82,5 %.

Крім того, за оцінками національних і закордонних експертів, реальний обсяг валового внутрішнього продукту України за перші роки незалежності зменшився в 2-3 рази. Виходячи із цього, фактичне фінансування системи виховання, навчання та професійної підготовки скоротилося в 3-4 рази [4, с. 137]. Таким чином, при формуванні державного бюджету ігноруються чинні правові норми, які встановлюють пріоритетність освіти (ст. 4 Закону України „Про освіту”) та передбачають відповідне фінансування освітньої галузі. Освіта продовжує фінансуватися за залишковим принципом. Тому можна стверджувати, що вітчизняна фінансова політика забезпечує лише утримання системи освіти, але не сприяє її розвитку. Цілком природним за таких обставин є перетворення бюджетів навчальних закладів на бюджети виживання, адже 90 % державних видатків спрямовується на забезпечення захищених статей бюджету (заробітна плата, соціальні виплати, оплата комунальних послуг) і лише 10 % - на розвиток навчальних закладів.

За таких обставин основними цілями вдосконалення організаційно-економічного механізму є:

- підвищення рівня реалізації гарантованих конституційних прав громадян у сфері освіти на підставі доведення обсягів державних видатків на освіту до розмірів, задекларованих у Законі України „Про освіту”;

- узгодження масштабів та потенціалу розвитку системи освіти з індивідуальними та суспільними потребами;

- покращення підготовки молоді до життя та праці в умовах становлення інформаційного суспільства;

- підвищення ролі освіти в соціально-економічному та інноваційному розвитку держави, забезпечення її конкурентоспроможності;

- формування умов для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності випускників навчальних закладів, підвищення конкурентоспроможності працівників, які зайняті в галузях народного господарства, та безробітних, які перебувають на обліку в Державній службі зайнятості;

- забезпечення комплексної модернізації освіти, удосконалення нормативно-правового забезпечення процесів розвитку освітнього потенціалу суспільства.

Крім того, удосконалення організаційно-економічного механізму має забезпечити підвищення рівня адаптивності системи освіти до таких зовнішніх викликів: невідповідність ресурсного забезпечення освітньої галузі масштабам її розвитку та завданням, які постають перед нею в умовах становлення інформаційного суспільства; низька якість навчання; низький рівень комп'ютерної грамотності викладачів та відсутність у них навичок застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання; корумпованість освітньої галузі; невідповідність обсягів і структури підготовки кадрів потребам економіки; зниження рівня глобальної конкурентоспроможності; низький рівень інтеграції освіти, науки та виробництва.

Концептуальною основою вдосконалення організаційно-економічного механізму має стати інвестування в освітній потенціал. Сутність цього підходу полягає в необхідності оцінки соціально-економічної ефективності витрат на освіту як з боку держави, так і з боку населення та бізнесових структур. Така оцінка ґрунтується на зіставленні витрат на освіту з приростом валового внутрішнього продукту внаслідок підвищення суспільної продуктивності праці - для держави та з рівнем доходу - для індивідів. Для всіх суб'єктів інвестування соціальна значущість інвестицій виявлятиметься в зростанні рівня зайнятості населення, підвищенні його освітньо-кваліфікаційного та культурного рівня.

Удосконалення організаційно-економічного механізму має ґрунтуватися на таких принципах: приведення нових потреб і вимог суспільства у відповідність із його ресурсними можливостями; орієнтація на соціально-економічну значущість освіти в індивідуальному та суспільному розвитку; розширення потенційних можливостей навчальних закладів до самофінансування в ринкових умовах. Дотримання цих принципів при організації економічних відносин в освітній сфері сприятиме стабілізації фінансового стану навчальних закладів, практичній реалізації конституційних гарантій на освіту.

Основними завданнями вдосконалення організаційно-економічного механізму є: забезпечення оновлення матеріально-технічної бази навчальних

закладів; збереження, примноження та покращення якості їхнього кадрового потенціалу; створення умов для впровадження новітніх освітніх технологій; підвищення ефективності використання фінансових ресурсів через підвищення мотивації учнів (студентів), зростання продуктивності викладацької праці, орієнтації підготовки учнів (студентів) на потреби ринку праці.

У сучасних умовах „відходу” держави від освітньої сфери, вона перетворюється на об’єкт багатогранної партнерської взаємодії державних органів влади з органами місцевого самоврядування, учнями, студентами та їх сім’ями, навчальними закладами всіх форм власності, потенційними працевластачами. Проте в умовах становлення інформаційного суспільства, перетворення знань на економічний ресурс, коли розвиток суспільства визначається значною мірою ступенем реалізації громадянами права на освіту та можливостями одержання якісної освіти, лише держава може вирішити такі завдання: збереження масштабів та потенціалу системи освіти; розподіл державних асигнувань між різними ланками освітньої системи та всередині ланок між навчальними закладами відповідно до державних інтересів та пріоритетів, освітніх потреб населення та потреб працевластачів у кваліфікованих кадрах; забезпечення рівності освітніх можливостей через розширення доступності освіти для всіх прошарків населення.

У зв’язку із цим удосконалення організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства стає провідним компонентом реформування освітньої політики держави.

Провідною функцією організаційно-економічного механізму має стати забезпечення зв’язку освітньої галузі з ринковими економічними середовищем. Для сфери освіти це означає, що поряд зі збереженням бюджетного фінансування зростатиме залучення додаткових джерел і розширюватимуться можливості раціонального використання всіх фінансових ресурсів навчальних закладів.

Пріоритетними засадами вдосконалення організаційно-економічного механізму мають стати:

- забезпечення бюджетних асигнувань на освіту в обсязі не меншому за законодавчо встановлений з метою надання рівного доступу до освіти всім прошаркам населення, забезпечення реалізації соціальних гарантій для тих, хто навчається та працівників системи освіти;

- розширення можливостей залучення в освітню сферу додаткових позабюджетних коштів за рахунок використання таких економічних інструментів, як субсидування, кредитування та страхування;

- підвищення ефективності використання бюджетних і позабюджетних коштів;

- стимулювання збільшення видатків на освіту в регіональних і місцевих бюджетах за рахунок державних цільових трансфертів.

Реалізація зазначених засад дозволить досягти:

- розширення свободи вибору освітніх закладів і форм одержання освіти для учнів, студентів та їхніх родин. Це розширення забезпечуватиметься механізмом нормативного фінансування в розрахунок на одного учня (студента);

- посилення взаємозв’язку професійних навчальних закладів із потенційними працевластачами на підставі розширення практики укладання договорів із підприємствами на підготовку робітників і фахівців згідно з держзамовленнями;

- зміцнення потенціалу освітньої галузі через покриття обмеженості державних видатків на освіту коштами від позабюджетної діяльності навчальних закладів;

- залучення безпосередніх споживачів освітніх послуг і роботодавців до формування замовлення та освітніх стандартів;

- точного визначення потреб в освітніх послугах через стимулювання платоспроможного попиту на освіту.

Формування нового організаційно-економічного механізму є основою та запорукою модернізації освіти. Новий організаційно-економічний механізм має зберегти державний вплив на освітню галузь. Він передбачає, що держава зобов’язується забезпечити соціальні гарантії на освіту в межах обов’язкового мінімуму, тобто бере на себе відповідальність за безоплатне надання певного переліку освітніх послуг, а надання послуг понад встановлений мінімум здійснюється на платній основі їх споживачами. За таких умов відбувається перетворення режиму повного бюджетного утримання системи освіти на режим її інвестування.

Держава повинна створювати умови для реалізації освітньої політики шляхом фінансування певної частини діяльності освітньої сфери, формування організаційно-економічних умов для реалізації конституційних прав громадян на освіту, визначення пріоритетів її розвитку, регулювання діяльності як державних, так і приватних навчальних закладів. Тривалий час у нашій державі панувала антиринкова модель соціального фінансування освіти, яка передбачала, що вся відповідальність за фінансування освіти покладалась на державу. При цьому основним завданням освіти визнавався всебічний розвиток громадян. Проте необхідність розширення фінансової автономії навчальних закладів та диверсифікації джерел фінансування освіти в умовах обмеженості бюджетних асигнувань зумовлюють доцільність перетворення моделі соціального фінансування освіти на модель, орієнтовану на вільний ринок. Остання характеризується розвитком багатоканального фінансування освіти, перетворенням навчальних закладів на підприємства з виробництва якісних освітніх послуг, посиленням конкуренції між навчальними закладами. Це не означає усунення держави як основного інвестора освітньої галузі. Держава, забезпечуючи розвиток багатоканального фінансування освітньої галузі (кошти державного та місцевого бюджетів, кошти юридичних осіб та домогосподарств, добровільні внески, кошти громадських організацій і фондів, кредитування та субсидування освіти тощо), повинна орієнтуватись на комерціалізацію освіти в тому обсязі, який на конкретному етапі розвитку компенсує недоліки державного регулювання.

Необхідність збереження державного фінансування освіти зумовлена довгостроковим характером інвестицій при невизначеності результатів. Основним параметром збереження та подальшого розширення бюджетного фінансування освітньої галузі має стати розвиток системи планування державних видатків на підставі моделі двосекторного бюджету: перший сектор бюджету призначений для забезпечення нормативного фінансування в розрахунок на одного учня (студента), другий сектор бюджету покликаний формувати бюджетні кошти на розвиток потенціалу системи освіти, тобто на покращення матеріально-технічного та кадрового забезпечення

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.

навчальних закладів. Запровадження моделі дво-секторного бюджету вимагає, щоб щорічно в Законі України „Про Державний бюджет” виокремлювався обсяг державних витрат на нормативне (подушне) фінансування та на розвиток потенціалу системи освіти (з виокремленням напрямків та розмірів фінансування за кожним із них).

Таким чином, основу нового організаційно-економічного механізму мають скласти нормативне фінансування в розрахунку на одну особу та нова організація фінансових потоків.

Перехід до нормативного фінансування в розрахунку на одну особу (подушного фінансування) має супроводжуватися зменшенням диференціації навчальних закладів за рівнем фінансування шляхом перерахування державних асигнувань безпосередньо навчальним закладам. Це дозволить перетворити навчальні заклади на рівноправних бюджетодержувачів та забезпечити зв'язок між чисельністю учнів (студентів) і розміром бюджетних асигнувань. Запровадження подушного фінансування вимагає щорічного визначення в Законі України „Про державний бюджет” нормативів фінансування розрахунку на одного учня (студента).

При наявності ресурсів місцеві влади можуть установлювати нормативи фінансування в розрахунку на одну особу вищими, ніж установлені державою, і, таким чином, самостійно покривати додаткові видатки на освіту.

Пріоритетними напрямками вдосконалення організаційно-економічного механізму щодо професійно-технічних та вищих навчальних закладів є:

Запровадження диференційованого підходу до фінансування професійних навчальних закладів. Цей підхід має реалізовуватись через систему моніторингу основних показників матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчальних закладів, якості навчання в них. Результати моніторингових досліджень складатимуть інформаційну базу для наступної атестації навчальних закладів та присвоєння їм категорій, які й визначатимуть обсяги бюджетних асигнувань. Будучи основою для визначення обсягів фінансування, моніторинг одночасно має стати провідною складовою управління якістю освіти. Вплив моніторингу на якість освіти є подвійним: з одного боку, опосередкованим, тому що моніторинг забезпечує управління інформацією, необхідною для прийняття ефективних управлінських рішень, а з іншого боку, безпосередній вплив через самі моніторингові процедури (управлінський вплив може забезпечуватися самими моніторинговими процедурами, наприклад, викладачі підвищують якість викладання, якщо студенти беруть участь у її оцінці). На жаль, сьогодні проведення моніторингу на рівні професійно-технічної та вищої освіти носить епізодичний характер через відсутність відповідного нормативно-правового забезпечення та чітких критеріїв оцінки. Лише для загальної середньої освіти затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1095 „Порядок зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти”. Тому є доцільним прийняття Порядку зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти в професійно-технічних та вищих навчальних закладах. Необхідно передбачити:

1) три напрямки моніторингу: моніторинг якості освітнього процесу (виконання навчальних планів, успішність навчання, якість діяльності викладачів); моніторинг ресурсів освітнього процесу (забезпе-

ченість кадровими, матеріально-технічними та фінансовими ресурсами); моніторинг результатів освітнього процесу (якість засвоєння дисциплін, формування особистих якостей випускників, працевлаштування випускників);

2) рівні проведення моніторингу: мікро- (навчальний заклад), мезо- (регіональний) та макро- (загальнодержавний) рівні;

3) періодичність проведення моніторингу: на рівні навчального закладу та регіональному рівні - щорічно в розрізі спеціальностей та навчальних дисциплін; на рівні держави - раз на три роки;

4) організаційні структури, які займатимуться проведенням моніторингу: на рівні навчальних закладів - Центри моніторингу якості підготовки, до складу яких входять представники від усіх учасників навчально-виховних процесів (учнів/студентів і викладачів); на регіональному рівні - Регіональні центри моніторингу якості освіти, створені при Регіональних управліннях освіти; на державному рівні - Державний центр моніторингу якості освіти при Міністерстві освіти і науки, молоді і спорту України. На рівні регіонів та держави в Центрах моніторингу доцільно виокремлювати сектори, які б відповідали за проведення моніторингу в конкретній ланці освітньої системи (професійно-технічній, вищій тощо).

Створення на базі вищих навчальних закладів науково-освітніх центрів, які б залучали вітчизняні та іноземні інвестиції для виконання перспективних науково-дослідних робіт, надавали консалтингові послуги. Це б дозволило, з одного боку, підвищувати рівень використання інтелектуального потенціалу науково-педагогічних працівників, нарощувати інноваційний потенціал ВНЗ, покращувати рівень науково-практичної підготовки студентів, а з іншого - збільшувати обсяги позабюджетних надходжень.

Крім того, фінансування підготовки в професійно-технічних і вищих навчальних закладах доцільно здійснювати в розрахунку на одного учня (студента), але з урахуванням працеємкості та капіталомісткості підготовки за різними спеціальностями.

Удосконалення організаційно-економічного механізму має бути спрямованим насамперед на підвищення ефективності використання державних коштів, призначених на фінансування освітньої галузі. Це положення є вкрай актуальним для нашої держави, оскільки у вітчизняних нормативно-правових актах відсутнє чітке визначення правового статусу безоплатної освіти. Однак надання безоплатних освітніх послуг зовсім не означає безкоштовне надання освіти. Зокрема, громадянин, який одержав вищу освіту за рахунок державних коштів, повинен мати обов'язки перед державою. Згідно зі ст. 56 Закону України „Про вищу освіту”, випускник вищого навчального закладу, який навчався за державним замовленням і якому присвоєно кваліфікацію фахівця з вищою освітою певного освітньо-кваліфікаційного рівня, працевлаштовується на підставі направлення на роботу відповідно до угоди між замовником, керівником вищого навчального закладу та випускником [6, с. 84]. Проте на практиці ця стаття закону виконується дуже рідко. Тому з метою визначення правового статусу безоплатної освіти та підвищення ефективності використання бюджетних коштів, що спрямовуються на підготовку кадрів, доцільним є запровадження механізму фінансування освіти на субсидіарній основі. Такий механізм покликаний, по-перше, узгодити протиріччя між економічними потребами держави в кадрах певної освітньо-кваліфі-

каційної та професійної структури та індивідуальними потребами в освіті, що виявляється в навчанні на державній основі великої кількості студентів, які не планують після завершення навчання працювати за обраною спеціальністю, а навчаються, керуючись орієнтацією на престижність вищої освіти та ситуативними чинниками (за компанію з друзями, з метою одержання відстрочки від армії тощо); по-друге, забезпечити повернення державних коштів на підготовку фахівців, які навчалися за рахунок державного бюджету в разі відсутності в них мотивації до праці за обраною спеціальністю.

Розширення ринку платних освітніх послуг вимагає створення умов для розвитку конкуренції в освітній сфері. Світовий досвід показує, що основним важелем посилення конкурентної боротьби навчальних закладів є розширення їхньої автономії. Останнє має ґрунтуватися на запровадженні нових економічних принципів фінансово-господарської діяльності навчальних закладів:

- розширення можливостей навчальних закладів щодо залучення позабюджетних коштів за умови надання ними якісних освітніх послуг відповідно до встановлених державних стандартів освіти;
- розширення прав навчальних закладів щодо розпорядження фінансовими ресурсами;
- підвищення ефективності використання нерухомого майна, що знаходиться в розпорядженні навчальних закладів;
- розвиток контрактних відносин навчальних закладів із державою та споживачами освітніх послуг;
- запровадження системи фінансування навчальних закладів одним показником, а не за статтями видатків;
- підвищення прозорості використання бюджетних і позабюджетних коштів через посилення внутрішнього контролю фінансової звітності з боку педагогічних та вчених рад;
- посилення зовнішнього контролю через системи ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів, розширення участі споживачів освітніх послуг у реалізації контрольних процедур.

Розвиток державного субсидування освіти та розширення автономії навчальних закладів мають виходити з положення про неможливість інноваційного розвитку економіки у відриві від освіти в умовах становлення інформаційного суспільства. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває вдосконалення діючого організаційно-економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства через інтеграцію науки, освіти та виробництва. Сутність такої інтеграції полягає у створенні університетських комплексів на підставі інтеграції різнопрофільних навчальних закладів професійної освіти, науково-дослідних інститутів, підприємств та організацій. Створення університетських комплексів дозволить: підвищити гнучкість системи освіти до змін ринку праці; забезпечити більш ефективне використання матеріально-технічної бази та кадрових ресурсів навчальних закладів; підвищити якість професійної освіти відповідно до вимог ринку праці; координувати освітній процес у навчальних закладах, що входять у комплекс; реалізовувати регіональні та міжрегіональні програми та проекти технологічного, економічного та соціального характеру.

Ключовою проблемою вдосконалення організаційно-економічного механізму є визначення оптимального співвідношення державних асигнувань і додаткових коштів на освіту. Досвід розвинених країн

показує, що для збереження регулятивної функції держави обсяг приватних інвестицій не повинен перевищувати державні асигнування на освіту.

При визначенні обсягів приватних інвестицій в освіту доцільно враховувати такі їх переваги порівняно з державними вкладеннями:

- більша економічна обґрунтованість: рішення, що приймаються на рівні домогосподарства щодо вкладень в освіту, орієнтуються на одержання в майбутньому вигід від набутої професії та враховують кон'юнктуру ринку праці;

- більша зацікавленість учнів (студентів) в одержанні якісних освітніх послуг і, відповідно, більша вимогливість до освітніх програм, рівня викладання та матеріально-технічного забезпечення навчального закладу.

Залучення коштів населення та бізнесових структур до фінансування освіти зумовлює необхідність розширення участі суспільства в управлінні освітою. Реалізація цього завдання потребує створення:

- освітніх організацій (фондів підтримки освіти), які б накопичували кошти фізичних і юридичних осіб та використовували їх для вирішення найбільш актуальних проблем освітньої сфери;
- піклувальних рад на регіональному та місцевому рівні, які б інформували громадськість про нагальні потреби освіти, сприяли залученню додаткових фінансових і матеріальних ресурсів, ефективно розподіляли залучені ресурси;
- професійних спілок (наприклад, на рівні однопрофільних навчальних закладів), які брали б активну участь у розробці освітньої політики як на регіональному, так і на державному рівні.

ВИСНОВКИ

Реалізація запропонованих напрямків удосконалення організаційно-економічного механізму сприятиме розширенню освітніх можливостей населення, забезпеченню відповідності освітніх запитів населення та економічного розвитку суспільства, підвищенню якості освіти, зростанню ефективності використання державних коштів. Поряд із цим у результаті вдосконалення організаційно-економічного механізму буде досягнуто відповідність освітнього потенціалу суспільства вимогам побудови інноваційної моделі розвитку української економіки; соціальним запитам населенням щодо розвитку якісних та кількісних характеристик освітнього потенціалу в системі безперервної освіти та забезпечення на цій основі конкурентоспроможності на ринку праці; вимогам глобальної конкуренції на міжнародних ринках (товарів, послуг, інновацій, праці, освіти).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баширова М. Я. Вклад высшего образования в социально-экономическое развитие / М. Я. Баширова // Вестник Оренбургского государственного университета. - 2004. - № 8. - С. 19-27.
2. Бойко Є. М. Сучасний стан і напрямки реформування системи вищої освіти / Є. М. Бойко // Фінанси України. - 1999. - № 9. - С. 46-51.
3. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века : [монография] / Б. Л. Вульфсон. - М. : Изд-во УРАО, 1999. - 208 с.
4. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки : [монография] / О. А. Грішнова. - К. : Т-во „Знання”, КОО, 2001. - 254 с.
5. Данилишин Б. М. Культурно-освітня сфера як соціальна база підтримки ринкової трансформації в Україні : питання

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.

теорії та практики / Б. М. Данилишин, В. І. Куценко. - К. : РВПС України, 1999. - 121 с.

6. Законодавство України про освіту. Збірник законів : за станом на 10 березня 2002 р. - К. : Парламентське вид-во, 2002. - 159 с.

7. Каленюк І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку : [монографія] / І. С. Каленюк. - К. : ТОВ „Кадрі”, 2001. - 326 с.

8. Карлін М. І. Стимулювання праці в освітньо-науковій сфері : проблеми теорії і практики / М. І. Карлін. - Луцьк : Редакційно-видавничий відділ „Вежа” Волинського держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2000. - 194 с.

9. Львовчкін С. В. Завдання і напрямки реформування фінансів соціальної сфери / С. В. Львовчкін // Фінанси України. - 1999. - № 12. - С. 25-32.

10. Мешкова Т. А. Взгляд на образование. Показатели ОЭСР. - Выпуск 2007 / Т. А. Мешкова // Вестник международных организаций. - 2007. - № 7 (15). - С. 75-87.

11. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2007/2008 навчального року : [статистичний бюлетень]. - К. : Державний комітет статистики України, 2008. - 195 с.

О. Komarova

BASIC DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISM OF FORMING OF EDUCATIONAL POTENTIAL OF SOCIETY

Aims, principles and tasks of improvement of organizational-economic mechanism of forming of educational potential of society, are certain in the article. Expedience of maintainance of leading role of the state in financing of educational industry is grounded coming from long-term character of these investments. Passing is offered to the model of twosectoral budget of educational industry. Introduction of the individual, multichannel and differentiated financing of industry of education is recommended.

Key words: education, organizational-economic mechanism, financing, autonomy of educational establishments, normative financing, monitoring.

© Ольга Комарова

Надійшла до редакції 22.08.2011

УДК 336.012.23:334.716

НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

МАРИНА КРАВЧЕНКО,

асистент кафедри економічної теорії

Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

У статті визначено сутність основних напрямів відновлення фінансової стійкості підприємства, які передбачають проведення модернізації виробництва, удосконалення управління витратами, ціновою політикою та політикою збуту продукції, удосконалення управління фінансами підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, промислове підприємство, сфери діяльності, модернізація виробництва.

Постановка проблеми. Одним з основних етапів у загальній системі вдосконалення управління стабільністю фінансово-господарської діяльності підприємства в післякризовому періоді є відновлення фінансової стійкості. Отримання збитків - це одна з основних причин втрати підприємствами стійкого стану. Досягнення прибутковості та зменшення заборгованості - основні задачі, що потребують свого вирішення в процесі відновлення стійкості фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність фінансової стійкості підприємства є предметом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних учених-економістів, зокрема М. С. Абрютіної, Н. В. Алексеєнко, Л. А. Берстайна, М. Г. Білопольського, І. О. Бланка, Ю. Бріггема, Ван Хорна, О. В. Грачова,

О. В. Єфимової, В. В. Ковальова, Р. С. Сайфуліна, А. Д. Шеремета [1-4]. Фінансова стійкість забезпечує стабільність діяльності підприємства [3, с. 256]; гарантує збереження його платоспроможності й кредитоспроможності [5, с. 396]; визначається ефективним використанням фінансових ресурсів [5, с. 443]. Ознакою фінансової стійкості є вміння підтримувати стабільність в умовах зміни внутрішнього й зовнішнього середовища [6]. Проте подальших наукових досліджень потребують питання відновлення фінансової стійкості промислового підприємства в післякризових умовах функціонування.

Метою статті є обґрунтування сутності й послідовності реалізації основних напрямів відновлення фінансової стійкості підприємства.

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.